

Nótaí don Oide: Naíonáin Shinsearacha agus Sóisearacha

Cúlra do na Múinteoirí

Is litir don domhan í *Laudato Si'*, scríofa ag An Pápa Proinsias. Ciallaíonn *Laudato Si'*, 'Moladh Duit'. Cuireann An Pápa Proinsias i gcuimhne dúinn sa litir gur bronnantas ó Dhia é an domhan. Is do chách an bronnantas seo, is é ár ndomhan, ár n-áit chónaithe choiteann é. Déanann An Pápa Proinsias cur síos ar na rudaí uafásacha atá ag tarlú faoi láthair ar domhan. Meabhraíonn sé dúinn go gcuirtear glao orainn mar Chríostaithe, grá Dé a roinnt ar chách, go forleathan ar fud an tsaoil. Beidh an bronnantas seo a thug Dia dúinn á cheiliúradh againn i rith Sheachtain na Scoileanna Caitliceacha 2017, foghlaimimid faoi Shan Proinsias, agus déanfaimid iniúchadh ar na bealaí inar féidir linn grá a thabhairt don domhan, agus é a chaomhnú.

Cuirtear tús le ceacht an lae trí smaoineamh a dhéanamh ar shliocht ó *Laudato Si'* (LS) ionas go gcuirfean an fhoghlaim i gcomhthéacs theachtaireacht An Pápa Proinsias sa litir thréadach.

Tá an doiciméad ina iomláine le fáil ar: w2.vatican.va/content/francesco/en/encyclicals/documents/papa-francesco_20150524_enciclica-laudato-si.html

Chomh maith leis sin tá beochan a thugann cur síos ar an litir thréadach ag: vimeo.com/140633325

Spreagann na gníomhaíochtaí a bhaineann leis na ceachtanna seo leanas sinn le bheith gníomhach agus aire a thabhairt don domhan coiteann.

Ón gCuraclam: Leibhéal 1

An Creideamh Críostaí

Rúndiamhracht Dé

- Bíonn Dia linn i gcónaí
- Gránn Dia agus tugann cion don uile theaghlach

An Cruthú

- Chruthaigh Dia an uile ní
- Tugann Dia aire don uile rud a chruthaigh sé
- Is fiúntach gach ar chruthaigh Dia

Liotúirge agus Urnaí

Urnaí Fhoirmiúil

- Glóir don Athair

Urnaí Spontáineach

Urnaí Bhreise

- Molaimis an Tiarna (Salm 104)
- Molaimis an Tiarna (Salm 150)

Briathar Dé

Plean Grámhar Dé don Slánú

- Scéal an Chruthaithe (Gein. 1–2:3)
- Salm Molta (Salm 8:1, 3, 7–9)
- Is iontach an rud é an Cruthú (Salm 66:5)
- Molaimis an Tiarna (Salm 104)
- Molaimis an Tiarna (Salm 150)

Saol Poiblí Chríost

- Na 10 Lobhar (Lúc. 17:11–19)
- Cothaíonn Íosa 5,000 (Eoin 6:1–13)

Moráltacht Chríostaí

Teagasc Sóisialta na hEaglaise

- Is féidir liom meas a léiriú agus aire a thabhairt don domhan

An Luan: Áilleacht an Domhain Choitinn a Aithint

Sliocht Machnaimh: 'Nuair a thuigimid go lonraíonn Dia ón uile rud a cruthaíodh spreagtar ár gcroí le Dia a mholadh as an uile neach beo agus adhraimid é in éineacht leo'. (LS 87)

Breathnaímis

Cuir tús leis an gceacht seo faoin aer más féidir. Déan taithí na ndaltaí maidir leis an saol timpeall orthu a phlé.

- Ainmnídis gach a bhfeiceann /a chloiseann/a bholaíonn/a mhothaíonn siad.
- Cad é an radharc/an fhuaim/an dath/an boladh/an uigeacht is ansa leo?
- Cén fáth ar roghnaigh siad an rud is ansa leo?
- Cad a thugann sé chun cuimhne?
- Conas mar a mhothaíonn siad nuair a chuimhníonn siad ar an rud is ansa leo?

Urnaí

Tugaimis **moladh** do Dhia lena chéile, as an áilleacht a roinneann sé linn.

Tabhair cuireadh do dhaltaí áirithe an abairt a chríochnú, agus guíodh an rang ar fad an freagra.

Dalta: Moladh le Dia as ...

Freagra: Moladh le Dia.

A Thiarna Dia, gabhaim buíochas leat as an domhan álainn ina gcuirimid fúinn. Buíochas as an áilleacht a fheicim, a chloisim, a bholaím, a mhothaím. Amen.

Nuair a thugaimid moladh do Dhia, gabhaimid buíochas leis, chomh maith.

Foghlaimímis

Tá iliomad scéal sa Bhíobla maidir leis an mbronntanas a thug Dia dúinn. Cuimhnímis air gur do chách gach ar chruthaigh Dia. Tugaimid an domhan ar an mbronntanas seo. Is é seo ár n-áit chónaithe. Is áit chónaithe do chách é. I dtosach an Bhíobla tá na scéalta faoin uile rud iontach a chruthaigh Dia.

Roinn Scéal an Chruthaithe leis na daltaí.

Nóta: Tá leagan simplí de na scríoptúir ar fáil ag:

- *Ag Fás i nGrá*, Naíonáin Shóisearacha, Téama 2: Ár nDomhan, Ceacht 1: Chruthaigh Dia an domhan, lth. 58–60; Ceacht 2: Chruthaigh Dia sinn ... is cine ar leith sinn, lth. 64
- *Ag Fás i nGrá*, Naíonáin Shinsearacha, Téama 1: Ár nDomhan, Ceacht 2: Chruthaigh Dia an domhan, lth. 32–3; Ceacht 4: Iarrann Dia orainn aire a thabhairt don domhan, lth. 43

Iarrann Dia orainn aire a thabhairt don áit álainn ina gcónaímid. Is féidir leis an saol ar fad an áit chónaithe a roinnt. Roinnimid grá Dé lena chéile nuair a thugaimid aire don domhan.

Mairimis

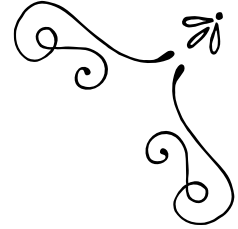
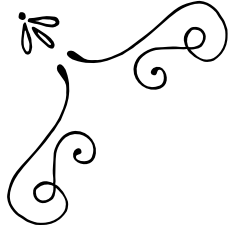
Lig do na leanaí Leathanach Gníomhaíochta an Luain a úsáid mar fhreagairt ar an áilleacht atá timpeall orainn sa domhan coiteann, faoin teideal: 'Féach ar an Uile Ní a Chruthaigh Dia'. Tá bealaí éagsúla oibre ann, dathú, colláis a dhéanamh, líníocht agus araile. Is féidir obair na leanaí a chur ar taispeáint in Áit Urnaí an ranga.

Amhrán: 'Thank you, God, for our world' (Bernard Sexton)

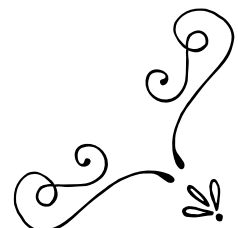
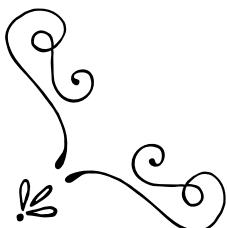

An Luan: Áilleacht ár ndomhan coiteann a aithint – Leathanach Gníomhaíochta

Línigh agus dathaigh cruthú iontach Dé

Féach ar an uile rud ar chruthaigh Dia ...

An Mháirt: Ag tabhairt aire don domhan coiteann

Sleachta Machnaimh: 'Ná bímis ag ceapadh gur rud scoite amach uainn an nádúr, ná suíomh gan tábhacht ina mbímid ag cur faoi. Is cuid den nádúr muid féin, cuid bhunúsach de, agus bímid i gcónaí ag idirghníomhú leis dá bharr san.' (LS 139)

'Creidim gurb é San Proinsias an sampla is fearr atá ann den duine a thabharfadh aire don rud leochaileach, agus den duine a mhairfeadh go macánta lúcháireach ar bhealach a réitíonn go hiomlán leis an éiceolaíocht.' (LS 10)

'Bhí San Proinsias dílis don Scríptúr, agus mhol sé dúinn breathnú ar an nádúr mar leabhar niamhrach ina labhraíonn Dia linn agus trína dtugann sé radharc dúinn ar a áilleacht féin agus ar a fhiúntas gan teorainn.' (LS 12)

Breathnaímis

Cuir obair an lae inné i gcuimhne do na daltaí.

- Cé a chruthaigh an domhan?
- Déan liosta de na rudaí áille atá le sonrú ar domhan.

Bhí ceacht an lae inné ag díriú ar fhocal speisialta: **moladh**.

Inniu díreoimid ar fhocal úr: **aire**.

- Conas a thugaimid aire dár gcairde/do na fiacra/don chorp/don teaghlach/don timpeallacht?
- Cad a tharlódh dá mbeimis ar nós 'cuma liom' agus a bheith ag brath ar dhaoine eile aire a thabhairt do na rudaí tábhachtacha a bhí le déanamh?

Iarrann Dia orainn aire a thabhairt dá chéile agus don domhan álainn seo. Nuair a thugaimid aire dá chéile agus don timpeallacht tuigimid go maith go mbíonn Dia thar a bheith sásta linn. Bíonn áthas ar Dhia toisc go ndearnamar an rud a lorg íosa uainn.

Paidir

A Dhia Ghrámhar, molaimid tú as na bronntanais áille a roinneann tú linn. Cabhraigh linn a bheith grámhar cúramach díreach ar nós do mhac Íosa. Deonaigh go gcuimhneoidimid ar aire a thabhairt i gcónaí. Amen.

Foghlaimimis

Taispeáin íomhá An Pápa Proinsias do na leanaí. Spreag iad le comhrá a dhéanamh faoi. Is féidir an íomhá a phriontáil agus a chur san Áit Urnaí.

Tá cúram ar leith ar An Pápa Proinsias. Roghnaigh Dia é leis an mbealach maireachtála a lorgaíonn Dia uainn a mhúineadh dúinn. Roghnaigh An Pápa Proinsias an t-ainm sin toisc gur fhoghlaim sé féin conas aire a thabhairt don chomhshaol ón bhfear sin, Proinsias. Tugann An Pápa Proinsias 'a threoraí agus a inspioráid' air. (LS 10).

Nóta: Féach *Ag Fás i nGrá*, Naíonáin Shóisearacha, Téama 2: Ár nDomhan, Ceacht 3: Is féidir linn aire a thabhairt don domhan

Bhí grá ag San Proinsias don uile rud a bhain le Cruthú Dé. Tá iliomad scéalta le léamh faoin naomh, agus faoi na bealaí inar chabhraigh sé le daoine tuiscint a bheith acu maidir le taisce álainn an domhain a bhronn Dia orainn. Mhúin San Proinsias do na daoine conas aire a thabhairt don domhan agus atá ann, agus go gcaithfear Dia a mholadh as an obair a rinne sé.

Féach agus Freagair

Taispeáin an pictiúr den fhreascó darb ainm 'Aitheasc na nÉan' ar an gcéad leathanach eile do na daltaí. Is le Giotto di Bondone (1266–1337) an freascó, dhathaigh sé ar bhalla é, agus feictear San Proinsias ann ag caint le scata éan. Cuir na ceistanna seo leanas ar na daltaí.

- Cad a fheiceann tú?
- Cé mhéad duine atá sa phictiúr?
- Cé hiad na daoine seo an dóigh leat?
- Cén sórt ainmhithe atá sa phictiúr?
- Cé mhéad atá le feiceáil?
- Déan cur síos ar na héin éagsúla.
- An féidir leat na héin a ainmniú?
- Cad atá á dhéanamh ag an bhfear atá in aice leis na héin?

San Proinsias agus na hÉin

Tharla uair, gur tháinig San Proinsias i ngiorracht do scata éan nár imigh nuair a tháinig sé suas chucu. Nuair a bhí sé ag druidim leo, thug na héin faoi deara é, agus d'fhanadar air. Bheannaigh San Proinsias na héin agus thosaigh ag caint leo. Thug sé 'deartháireacha' orthu, agus mhol sé dóibh Dia a mholadh lena nglórtha. D'fhan na héin go foighneach go dtí go raibh an t-aitheasc críochnaithe ag an naomh. Nuair a bhí críochnaithe aige, bheannaigh sé na héin agus d'imíodar leo ansin, agus iad ag cantain ar an mbealach.

Thug San Proinsias 'deartháir' nó 'deirfiúr' ar gach aon ainmhí, beag nó mór. Tugann sé seo le fios dúinn gur ceart dúinn aire a thabhairt do gach ar chruthaigh Dia díreach ar an mbealach céanna agus a thugaimid aire dár ndeartháireacha agus dár ndeirfiúracha féin.

Mairimis

Machnamh

- Conas mar a thugaimid aire don domhan a chruthaigh Dia?
- Conas mar a thugaimid aire do na héin sa gheimhreadh?
- Cad a dhéanfaimid do na héin sa gheimhreadh?

Tabhair cóip do gach dalta de phictiúr 'San Proinsias agus na hÉin' ar Leathanach Gníomhaíochta Dé Máirt ionas gur féidir é a dhathú agus machnamh á dhéanamh ar an scéal.

Nóta: Eolas faoi bheathadán éan ar fáil ag: www.pinterest.com/onepartsunshine/diy-bird-feeders-to-make-with-kids/

Paidir

(Bunaithe ar Shalm 104)

(Déanann na daltaí aithris ar an múinteoir)

A Thiarna ár nDia,

Molaimid tú as an domhan álainn a chruthaigh tú.

Tugaimid iontais an domhain mórthimpeall orainn faoi deara.

Ar nós na n-éan, is féidir linn ár nguthanna a ardú ionas go molaimid tú.

Moladh duit a Thiarna, Moladh duit a Thiarna.

An Mháirt: Ag tabhairt aire don domhan coiteann – Leathanach Gníomhaíochta

Dathaigh an pictiúr: San Proinsias agus na hÉin

An Déardaoín: Ag cosaint an domhain choitinn

Sleachta Machnaimh: *'Iarraim go práinneach oraibh comhrá úr a chur ar bun maidir leis an mbealach ina roinnfimid todhchaí an phláinéid. Ba cheart go mbeadh comhrá cúramach uileghabhálach ann, toisc go mbíonn tionchar ar chách ag an dúshlán comhshaoil atá romhainn, géarchéim atá bunaithe ar ár stíl maireachtála féin.'* (LS 14)

'Tá an domhan, ár n-áit chónaithe coiteann, ag iompú de réir a chéile ina charn mór aoiligh.' (LS 21)

'Tá na fadhbanna truaillithe agus fuíollábhair fite go dlúth leis an gcultúr aonúsáide ...' (LS 22)

'Ní féidir leis na mílte speiceas Dia a ghlóiriú a thuilleadh, toisc gur chuireamar deireadh leo. Ní labhraíonn siad linn níos mó. Níl sé de cheart againne deireadh a chur le speiceas ar bith.' (LS 33)

Breathnaímís

Déan athmheas ar an tuiscint atá againn maidir le bronntanas an Chruthaithe. Tabhair chun cuimhne na daoine a deir linn aire a thabhairt don domhan (An Pápa Proinsias agus San Proinsias). Déanfaimid iniúchadh inniu ar an mbrí a bhaineann leis an tuiscint atá ag An Pápa Proinsias maidir leis an domhan coiteann.

Paidir

Moladh duit a Dhia,
As na bronntanais áille a roinneann tú linn.
Gabhaimid buíochas leat as an uile rud a thugann tú dúinn.
Cabhraigh linn gach ar chruthaigh tú a chosaint agus a chaomhnú. Amen.

Foghlaimimis

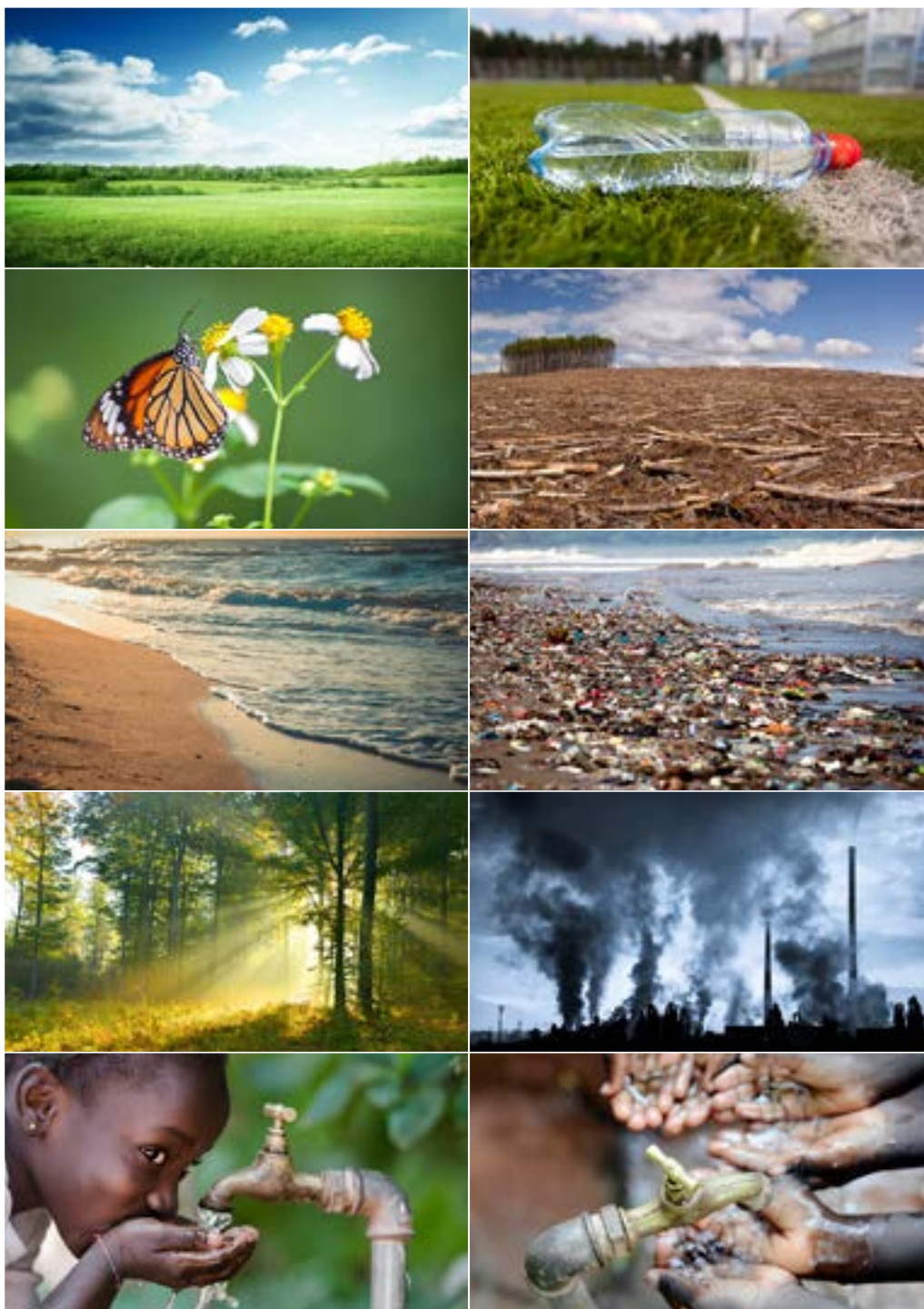
Deir An Pápa Proinsias ina litir gur domhan gortaithe atá againn faoi láthair.

- Ar gortaíodh tú féin riamh? Cad a tharla?
- Ar thug aon duine aire duit? Cad a rinne an duine sin duit?
- Conas mar is féidir an domhan a ghortú?
- Cén fáth go mbeadh an domhan brónach?
- An bhfaca tú féin aon rud ar domhan a chuirfeadh faoi bhrón tú?

Féach agus Freagair

Cuir na híomhánna seo ar taispeáint ar an gclár bán idirghníomhach le go ndéanfaidh na daltaí iad a phlé.

- Déan cur síos ar an méid atá le sonrú i ngach aon phictiúr.
- Cad iad na rudaí a thaitníonn leat/nach dtaitníonn leat?
- Féach ar aon íomhá dhiúltach: Cad atá cearr leis an bpictiúr? Conas a tharla a leithéid?

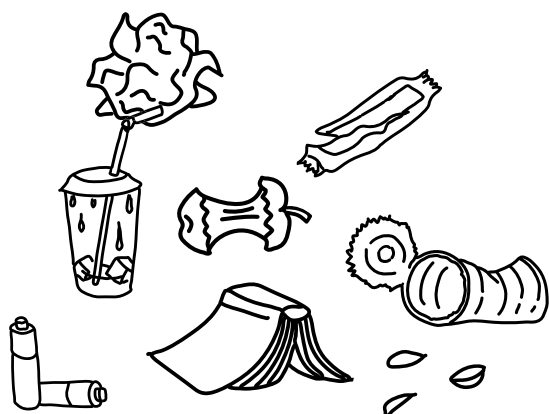
Mairimis

D'fhéadfaí glantachán earraigh a dhéanamh maidir le málaí scoile, an seomra ranga, nó timpeallacht na scoile. (Beidh deis ann athmheas a dhéanamh ar an mbealach ina ndéileáiltear le dramhaíl ar scoil.) Glac grianghraif 'roimh ré' agus 'i ndiaidh'. Spreag na daltaí le go leanfaidís leis an nglantachán earraigh sa bhaile.

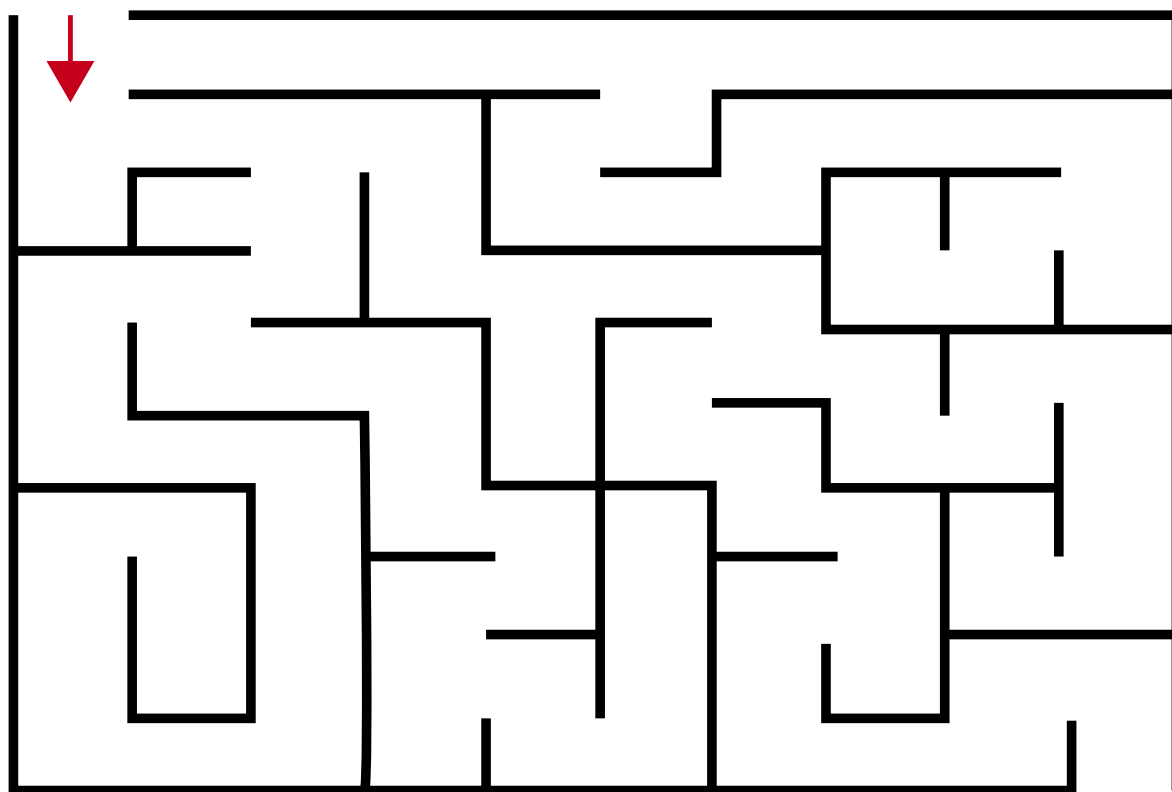
Tabhair cóip an duine de leathanach gníomhaíochta Dé Déardaoín do na daltaí. Caithfidh na mic léinn an bruscar a thabhairt tríd an lúbra go dtí an bosca bruscair.

An Déardaoin: Ag cosaint an domhain choitinn

**Tugaimid aire don domhan
a bhronn Dia orainn**

Cuir an bruscar sa bhosca bruscair

An Aoine: An domhan coiteann á roinnt

Sleachta Machnaimh: *“Cé go bhfuilimid suite air gur tógadh gach duine againn in íomhá Dé, caithimid a thuiscint go bhfuil a ról féin ar domhan ag cách. Ní duine iomarcach é duine ar bith. Tugann an chruinne ar fad cur síos dúinn ar ghrá Dé, agus ar an gcion gan teorainn atá aige dúinn. An talamh, an t-uisce, na sléibhte: tá teagmháil Dé le sonrú i ngach aon cheann acu.” (LS 84)*

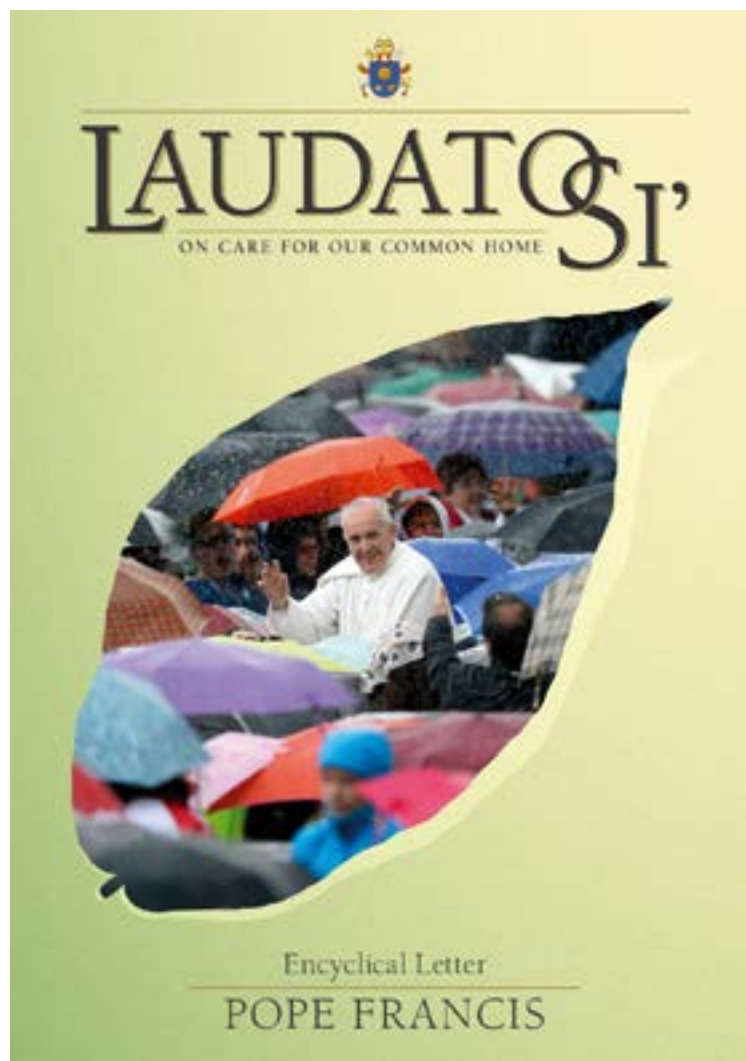
‘... caithimid a thuiscint gur taisce shaor a bronnadh orainn é an domhan, caithfidh é a roinnt le cách.’ (LS 159)

‘Tá dúshlán cultúrtha, spioradálta, oideachasúil romhainn, agus iarrfar orainn cur chuige ar aistear fada na hathnuachana.’ (LS 202)

Breathnaímis

Bhí an méid ar chruthaigh Dia faoi chaibidil againn i rith na seachtaine. Mholamar Dia agus ghabhamar buíochas leis as an domhan seo, an domhan a roinnimid lena chéile. D’éisteamar leis an scéal faoi Shan Proinsias agus chualamar gur mheabhraigh sé do na héin Dia a mholadh lena nglórtha. Chuir An Pápa Proinsias litir amach chuig an domhan ar fad. Sa litir sin d’iarr sé ar an uile dhuine an domhan a chosaint agus aire a thabhairt dó.

Foghlaimimis

Nuair a thugaimid aire, ní bhímid ag smaoineamh orainn féin amháin, bímid ag smaoineamh ar an duine eile agus ar an timpeallacht chomh maith.

Bain úsáid as íomhánna Dé Déardaoin, agus déan nasc idir an rud diúltach agus an taithí atá ag na daltaí maidir le clár na Scoileanna Glasa.

Tabhair chun cuimhne na rudaí a rinneadar sna cláir Scoileanna Glasa.

- Cad a dhéantar leis an mbruscar agus leis an bhfuilleach?
- Conas is féidir fuinneamh a chaomhnú?
- Conas is féidir uisce a chaomhnú?
- Conas is féidir linn a bheith sláintiúil agus maolú ar an truailliú aeir?
- Conas a thugaimid aire do na plandaí agus d'ainmhithe na timpeallachta?

Nóta: Eolas ar fáil ag: www.greenschoolsireland.org/

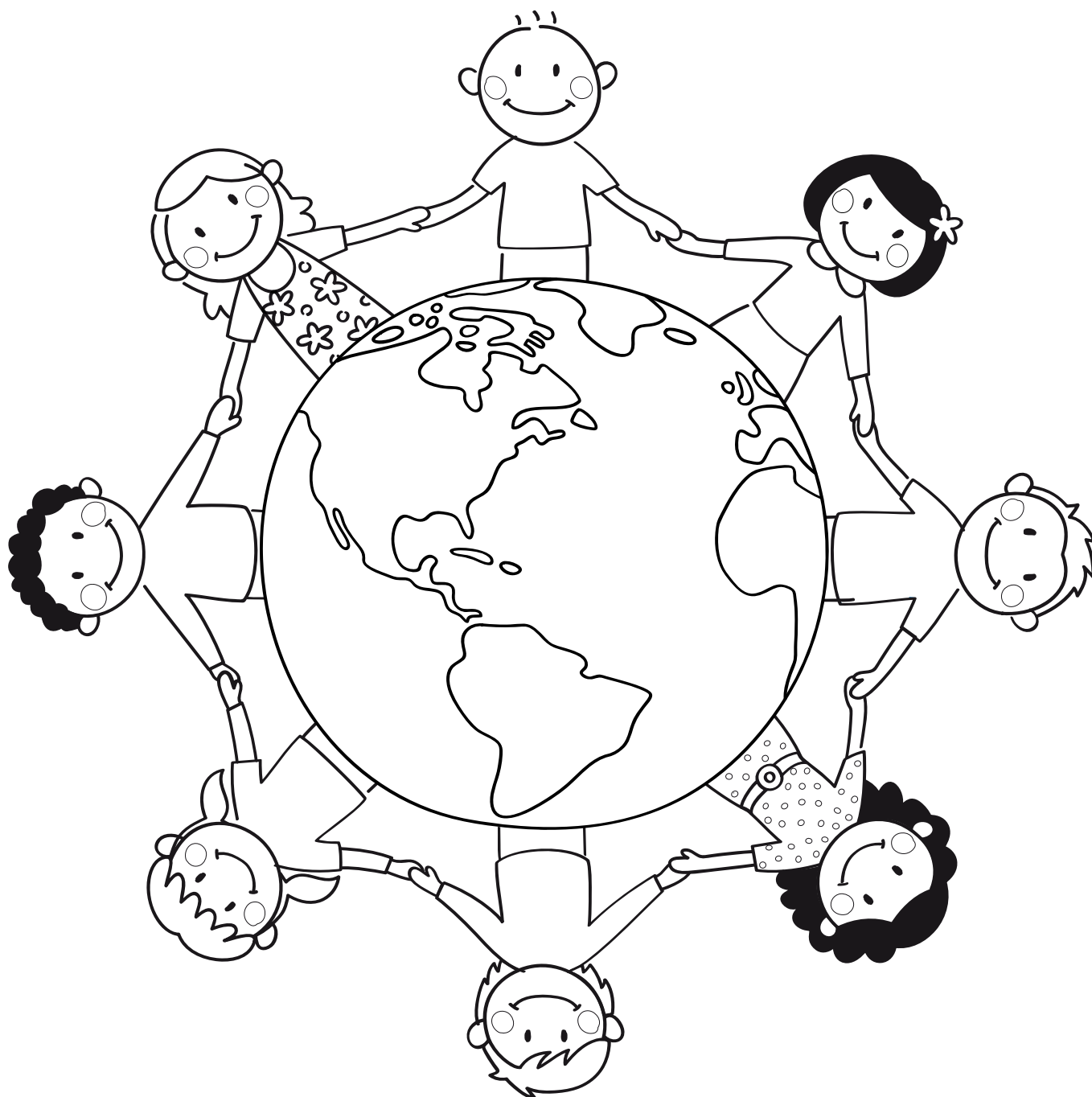
Mairimis

Déan cinneadh faoi na rudaí a dhéanfaidh an rang sna laethanta atá le teacht, leis an domhan coiteann a chosaint.

Iarr ar na daltaí an póstaer ar Leathanach Gníomhaíochta Dé hAoine a dhathú, agus cabhraigh leo na focail 'Roinnimid an domhan lena chéile' a scríobh ar an líne tugtha. Déan na póstaer a chur ar taispeáint ar fud na scoile agus i bpóirse an tséipéil áitiúil.

An Aoine: Ag roinnt an domhain choitinn – Leathanach Gníomhaíochta

Roinnimid an domhan lena chéile